

képben mintegy megdermeszti Ádámot, mondván: „Álomkép, ne mozdulj! Érezd kezem-nek végzetes hatalmát” - nem hiszem el, hogy Ádám érzi, s nem tud mozdulni. Nem biztos, hogy csak azért nem, mert Lucifer hangja hűvös és nyugodt, hisz ha „végzetes” akarna lenni, az nyilvánvalóan illusztratív és nevetséges hatást tenne.

- Amit maga számon kér, az mégiscsak a XIX. századi színjátszás. Színházi példával válaszolok. Nem lehet eljátszani, hogy „király vagyok”; rossz színész az, aki királyként akar járkálni a színpadon. A többieknek kell eljátszani a viselkedésükkel, hogy ő a király.

- A színházban a jelenlevők jelenléte teremt situációt, s a király a situációtól király. De vajon egy hang játékban is lehet ekképp királyt teremteni?

- Ha azt hallom, „ne mozdulj”, s ezt csend követi, tudom, hogy emögött van valami. Erő. S éppen a beállt csend bizonyítja, hogy nagy erő.

- A végén Lucifer váratlanul felhagy jólféült jópofaságával, és dühbe gurul.

- Mert elvesztette a játszmat. Azt hitte, ha megadja az embernek a gondolkodást, cserébe az majd úgy lép fel a másik nagy erővel szemben, hogy ezáltal neki biztosítsa a győzelmet. Holott szerintem épp a gondolkodás képessége az „ember tragédiája”.

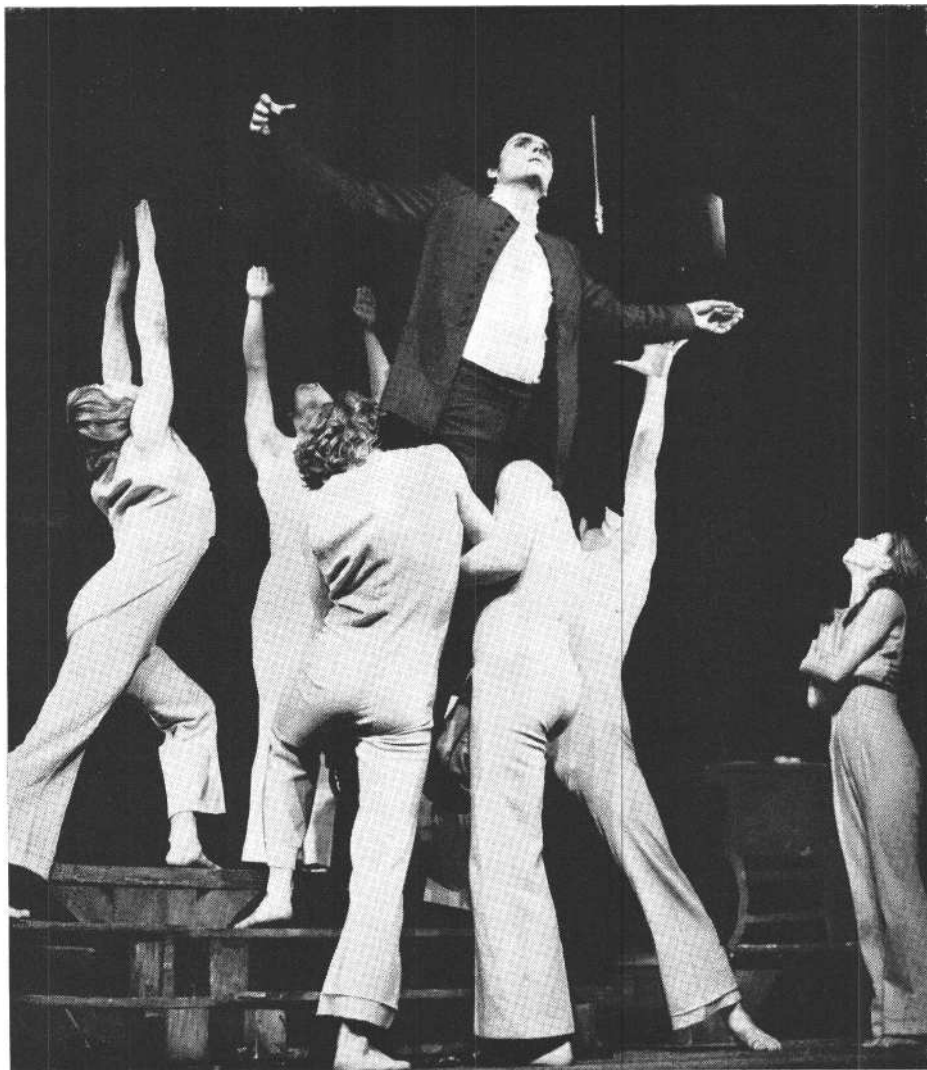
- Mi a célja Lucifernek az eszkimóképpel? Ez újra csak színházszempontú kérdés, mert hozzászoktunk, hogy ennek a képnek a látványa kelt elsősorban „iszonyatot”.

- Számomra az eszkimóképp nem a megszokottat jelenti. Ádám és Éva minden képben találkoznak. Eleve együvé tartozásukat meg is beszéljük. Egyek. De az utolsó képben - valamikor az időben, talán már napjainkban - az emberek már nem ismerik meg egymást. Két ember, aki tizennégy képen át együtt volt, elmegy egymás mellett...

- A rádiófelvétel legatmoszferikusabb részei már hanganyaguknál fogva is, érthető módon, a tömegjelenetek. Az egyes történelmi képeket bevezető zenei motívumok jellegzetes hangulatot teremtettek az egyes képeknek, anélkül, hogy a „korzene” igényével akartak volna hatni.

- Nem a kort kellett jelezniök, hanem a drámát előrevinniök. A drámát viszont a nép viszi -- mint a történelemben is. A nép hangja emberi hang, s ezeket a jellegzetes hangokat vittem végig a történelemben.

Saad Katalin

Petőfi Sándor: Az apostol (Irodalmi Színpad). Oszter Sándor (Szilveszter) és a Dominó Együttes (MTI Fotó - Keleti Eva felv.)

Az Irodalmi Színpad jövőjéről

Beszélgetés Keres Emil igazgatóval

- Bizonyára nyomós okok készítették arra, hogy a Thália Színház gondjai mellett az Irodalmi Színpadéit is vállára vegye. Milyen elgondolások vezették erre a lépésre?

- Második műzsámnak, második műfajomnak érzem az irodalmi pódiumot. Mondhatnám úgy is, hogy összenöttem az irodalommal, otthon érzem magam az irodalmi életben, szinte személyes ez a kapcsolat. Így évek során át önkéntelenül is készültem erre a feladatra. A legdöntőbb azonban, hogy a jelenlegi igények egybeestek személyes elképzeléssel, vagyis azzal, hogy az Irodalmi Színpadot a magyar irodalom fórumává és az előadóművészet otthonává tegyük.

- Mielőtt ezeket az elképzeléseket kifejtjené, hadd kérdezzem meg: hogyan vélekedik az Irodalmi Színpad és a színházak viszonyáról általában?

Európai körutam során - a Szovjetunióban, Csehszlovákiában s a nyugati államokban is - többek között azt vizsgáltam, hogy van-e ott ilyenfajta tevékenység, és mennyiben kapcsolódik a színházakhoz. Igyekeztem tehát a hazai eredményekne a kontrollját megkeresni. Bár ez a téma külön fejezetet igényelne, annyit megállapíthatunk, hogy kifejezetten ilyen zsánerű színpad - amely állami támogatásban részesül - nincs, s ez már önmagában félmjelzi a hazai tevékenységet. Ugyanakkor tény, hogy a színházak mellett műfaji rangra lépett a drámán kívüli irodalom megszólaltatása. Tervünk, hogy a Színházi Intézettel karöltve olyan nemzetközi szimpoziumot rendezzünk, melynek alaptémája a műfaj támogatása, illetve hitelének megerősítése lenne. Magyarországon az előadóművészetnek rendkívül nagy hagyománya van, és ennek története ugyancsak feldolgozásra vár. Az Irodalmi Színpad megalakulása éppen ezért volt nagyon jelentős állomása a műfajnak, s a vállalkozás érdeme a szó szoros értelmében elévülhetetlen.

Versen és drámán kívül az irodalom minden más műfaj elsősorban olvasás-

ra íródik és íródott. Verset mondani, helyesebben versüket mondani, ezek szerint csak költőnek lenne szabad. Egy könnyen előrántható, kicsit szubjektív indoka mégis van annak, hogy mi, színészek verset mondunk. A következő: elvárják, igénylik. Ha vitatottan és egy kicsit körülírottan is, a vers költészet-esztétikai megfogalmazása a következő: hangtani ritmus. A hangtani elnevezésben pedig a megszólalás feltételezése is jelen van. Ezért a versmondást, azt hiszem, jogosan tekinthetjük a vers élete egyik tulajdonságának.

- *Említette, hogy az állami elképzelések - tehát mintegy a megrendelő elképzelései - egybeestek a személyes elgondolásokkal. Kérem, szöjlon néhány szót erről.*

- Hármasként szeretnénk a magyar irodalmi Színpadot szeretnénk a magyar irodalom fórumává tenni. Ez elképzelhetetlen a Magyar Írók Szövetségével való szoros együttműködés nélkül. Az Irodalmi Színpad felolvasó színház is szeretne lenni, s ez eleve feltételezi a kritikusok bevonását, a publikáció és a figyelemfelkeltés kérdését. Célunk, hogy a színpadot a magyar irodalom saját színházának tekintse. Ide szeretnénk koncentrálni a magyar írókat, nem utolsósorban az íróolvasó találkozó rangosabbá tételével.

- Mint már említettem, egyben az előadóművészet és előadóművészek otthonát is szánjuk az Irodalmi Színpadot. Szerencsés helyzet - amit nem utolsósorban a rádióknak és még inkább a tévének köszönhetünk -, hogy színészeink és rendezőink egyaránt otthon vannak a drámán kívüli irodalom megszólaltatásának műfajában. Ezért úgy is fogalmazhatom a feladatot, hogy valamennyi színházunk irodalmi kamaraszínházává szeretnénk válni, beleértve a vidéki színházakat is.

- A fentiekkel egyenrangú feladatnak tekintjük a közművelődési programot, amelyet két alapvető dologban körvonaloznánk. Egyrészt az irodalmi érdeklődést felkelteni, ahol még ez nem történt meg, másrészt további olvasásra ösztönözni a már érett, felnőtt közönséget.

- *Úgy gondolom, az elvi körvonalazás - ami már önmagában komoly horderejű koncepció - után meg kell kérdeznem a gyakorlati programról is. Hogyan válnak valóra tehát a fenti célkitűzések ?*

- Rendkívül sokrétűen. Állandóan műsoron tartjuk - tehát repertoárszerűen - a magyar klasszikus költészetet Petőfitől Radnótiig. A világirodalom klasszikus lírikusainak évfordulóitól

függetlenül - évente két estet szentelnénk. Jelenkori költészetünket változatos formában kívánjuk bemutatni: egyrészt nagyjaink szerzői estjeivel (ilyen volt például az Illyés-est) ; felnőtt költészetünk szerkesztett közös estjeivel (kötekekhez igazodva), továbbá a fiatal költők fórumával, ahol mestereik és bírálói is hangot kapnának. A költészet mellett - azzal párhuzamosan - a kisepika is pódiumra kerülne. Folyóiratesteket, műfordítói esteket kívánunk rendezni, megünnepelni a hazai és külföldi irodalmi évfordulókat; műsorral várnánk a külföldi íróvendégeket, és természetesen nekünk is ünnepünk a könyvhét, valamint a Költészet Napja.

- Gondolunk olyasmire is, hogy a különféle izmusok szerkesztett estekkel kapjanak megfelelő illusztrációt, természetesen a gondolati és társadalmi háttérrel megvilágításával. Nagy segítség ebben a Gondolat Könyvkiadó hasonló sorozata.

- Olyan színésportrékat szeretnénk bemutatni, amelyek kifejezetten önálló irodalmi estek is egyben, avagy ars poeticus vallomások, s itt helyet kapnának a drámai műfaj színpadon ritkán jelentkező reprezentánsai (poémák, drámai költemények, könyvdrámák).

- Az egyes műfajoknak önálló vagy szerkesztett esteket szánunk. Meg akarjuk szólaltatni a határokon kívüli magyar irodalmat. Tankönyvkiegészítő szerepet is vállalnánk: az időhiányt és a szemléltetési nehézségeket orvosolandó egyes esteket az iskolában tanított anyag bemutatásának szentelnénk. Ugyancsak közművelődési programunk érdekében, az irodalmi igény felkeltése végett, ellátogatnánk a művelődési otthonokba. A horizont szélesítése céljából meg akarjuk nyerni partnerünknek a Szocialista Kultúra hálózatát. Végül feladatunknak tekintjük, hogy segítséget adjunk az amatőr mozgalomnak is.

- *Ebben a valóban gazdag programban szerepelt egy utalás az iskolákra is. Az Irodalmi Színpad törzsközönségét jobbra a fiatalok alkották. Számít-e rájuk továbbra is a színpad ?*

- Feltétlenül. Sőt, olyan szándékaink vannak, hogy kimenjünk az iskolákba és az irodalmi tanterv keretében úgynevezett szemléltető órákat tartunk. Ennek érdekében közös terv készül a Fővárosi Tanács Művelődési Osztályával. Én már részt is vettem efféle órán - mondhatnám úgy is, hogy tartottam ilyen órákat -, de önálló estekkel is szí-

vesen segítenénk az iskolákat, amint erre ugyancsak volt példa a múltban.

- *A programmal kapcsolatban engedjen meg egy utolsó kérdést: mik a köze jövő tervei, vagyis ebben a szezonban milyen újdonságokkal jelentkezik az Irodalmi Színpad ?*

- 1973 tavaszán három évfordulót ünnepelünk: Csokonaiét, Bálint Györgyét és Majakovszkijét. Bálint György-estünket például úgy kívánjuk bevezetni, hogy Boldizsár Iván, aki Bálint György jó barátja volt - kortársakkal beszélgetve - idézné fel az író alakját. Puskin *Anyeginjét* és Radnóti *Töredékeket* tervezzük még erre a szezonra, valamint a Nemzetközi Költőtálatkozó megrendezését. No és nem utolsósorban a jövő évad terveinek kialakítását.

- *Utoljára hagytam azt a kérdést, amivel talán kezdenem kellett volna: mi a véleménye az irodalmi színpadi műfaj elméleti vonatkozásairól, továbbá a színpad és a kritika viszonyáról ?*

- Nagyon lényegesnek tartom mind-két kérdést. Okkal vetődhet fel ugyanis bárkiben a kétség a drámán kívüli irodalmi műfajok megszólaltatásáról. Szerintem egyetlen szempont teszi mindezt jogosulttá, mégpedig az igény. Az egyre nagyobb társadalmi igény. Ezzel azonban alapvető tilalmak is együtt járnak: a színészeknek, a rendezőknek nem szabad a mű elé tolatkodnia. A megszólaltatásnak olyan indítékúnak kell lennie, hogy fel tudjon mutatni valami hangsúlyosabbat; mind a maga, mind a közönség szempontjából gondolatébresztő legyen a bemutatás. Elengedhetetlen éppen ezért a kontaktus megteremtése, amiből következik, hogy az irodalmi színpadi műfaj nagy egyéniségeket tételez fel és követel.

- Ami a kritikát illeti, elsődleges feladatnak érzem egy kritikai mérce felállítását. Ehhez viszont az szükségeltetik, hogy a kritika ne alkalmoszerűen foglalkozzék a műfajjal, hanem állandó kapcsolata legyen vele. Úgy érzem, hogy a SZÍNHÁZ nemcsak az elméleti problémák megoldásában lehet az Irodalmi Színpad segítségére, hanem kritikai funkciójában is. A figyelő, segítő, vitatkozó barátnál nincs jobb szövetséges, s a folyóiratban én ezt a szövetségest vélem megtalálni.

Lux Alfréd

